

Motion till riksdagen 2024/25:2166

av Rickard Nordin m.fl. (C)

Utgiftsområde 21 Energi

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 21 Energi enligt förslaget i tabellen i motionen.
2. Riksdagen avslår förslaget om att bemyndiga regeringen att under 2025 ställa ut kreditgarantier för lån till investeringar i ny kärnkraft som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 400 000 000 000 kronor.

Utgiftsområde 21 Energi

Sverige behöver en långsiktig och ambitiös energipolitik som gör att vi kan öka vår välfärd, växa och ställa om till ett hållbart samhälle. Energisektorn står för den högsta andelen utsläpp globalt sett. Det betyder att energi- och klimatpolitiken måste gå hand i hand. För att nå både våra energi- och klimatmål krävs en politik som säkrar framtidens robusta och effektiva energisystem samtidigt som vi ökar andelen fossilfri energi.

Därför är det oroväckande att det nu införs styrmedel som istället ökar de fossila subventionerna, som låser in Sverige i ett beroende av klimatskadlig energi från icke-demokratiska länder, vilka höjer utsläppen och ökar sårbarheten. Mer resurser går till den fossila sektorn än till att stötta utbyggnaden av energi som är grön och hållbar. Sverige och Europa måste omedelbart fasa ut fossila subventioner, stoppa importen av rysk energi och istället rusta upp den inhemska energiproduktionen, öka sammankopplingen och därmed också stärka motståndskraften. Den ryckighet som skapats de senaste åren inom energipolitiken är skadlig för många av de långsiktiga projekt och stora investeringsbeslut som behöver tas i närtid, och därför vore det önskvärt med en bred energipolitisk överenskommelse som skapar stabila villkor, minskar den politiska risken och därmed stärker investeringsviljan.

Efterfrågan på el väntas öka kraftigt, inte minst till 2030. Många av morgondagens hållbara tekniker har ett stort behov av el. Därför måste vi också planera och rikta insatser mot en ökad efterfrågan i närtid. Sverige behöver ett produktionsmål för år 2030. Att bara sätta mål till 2045, när omställningen redan ska vara genomförd, är inte tillräckligt

för att få på plats all den el som behövs för att säkra omställning, konkurrenskraft och tillväxt – också på kortare sikt. Genom att tydliggöra den politiska ambitionen visar vi att vi tar ansvar för att planera för att möta ett ökat elbehov, och kan fokusera på att göra nödvändiga insatser i form av exempelvis snabbare tillståndsprocesser, ekonomiska styrmedel som ökar acceptansen för landbaserad vind, ändringar i regelverk som gör det enklare att bygga storskalig solelsproduktion eller satsningar på att bygga ut anslutningspunkter till den havsbaserade vinden.

För omställningen krävs alla fossilfria kraftslag, samtidigt som det är logiskt att fokusera utbyggnaden på de kraftslag som är billigast och går att bygga snabbast. Vind- och solenergi går snabbast att bygga ut och kommer bli viktiga för energiförsörjningen kommande år. Men hittills i år har inte en enda ny ansökan för landbaserat vindkraftsprojekt till land i Sverige beviljats. Det är en oroande trend som kräver riktade insatser. Centerpartiet har länge varit drivande för att genomföra förslagen i SOU 2023:18, som syftar till att införa incitament som ökar acceptansen för markägare, närboende och kommunen för etablering av ny vindkraft på land. Förslagen säkerställer att fler aktörer blir vinnare på den lokala vindkraftsproduktionen. Regeringen genomför nu delar av utredningen men tvingar kommunerna att ansöka om stöd istället för att det är en direkt överföring till kommunens budget. Det gör att det blir svårare att beräkna intäkterna långsiktigt. Centerpartiet anser att intäkterna från fastighetsskatten ska tillfalla kommunens budget utan administrativa mellansteg. Dessutom höjer regeringen fastighetsskatten för vindkraftverk utan att detta tillfaller kommunerna utan går rakt ner i statskassan. Detta står vi inte bakom.

När det kommer till den havsbaserade vinden behöver vi skyndsamt återinrätta stödet för anslutningsavgifterna. Regeringen var snabba på att plocka bort stödet, och konsekvensen ser vi nu, när projekt efter projekt lägger ner sina satsningar. Den havsbaserade vinden skulle ge ett viktigt effekttillskott, inte minst till södra Sverige, som länge lidit av effektkris. De stora överskott som Svenska kraftnät genererat från flaskhalsintäkterna ska bekosta utbyggnaden. På sikt är det samhällsekonomiskt effektivt, och staten har tidigare varit med och bekostat anslutningsavgifterna till stora centrala energiproducenter. Dessa villkor tycker vi borde gälla för samtliga fossilfria kraftslag.

Kärnkraften har en viktig roll i dagens energisystem och kan komma att ha det under lång tid framöver. För oss är det helt grundläggande att kärnkraften ska stå för sina egna kostnader. Den som vill bygga kärnkraftverk på marknadsmässiga villkor är fri att göra det. Kärnkraftsaktörer ska alltid själva bära kostnaderna för säkerhet, avfallshantering och olycksförsäkring, vilket bland annat kräver kraftigt ökade avsättningar för avfallshantering. Som för alla övriga kraftslag har staten ett ansvar att ansluta ny kraft till elnätet. Det ska dock inte finnas några särskilda subventioner för kärnkraft, vare sig i form av produktionsstöd, kreditgarantier eller övertagande av avfalls- eller olyckskostnader.

Utöver dessa produktionsökningar vill Centerpartiet också satsa på åtgärder som ökar effektiviteten i den befintliga kraftproduktionen, från såväl bio-, vind- och vatten- som kärnkraft. Vi vill se riktade satsningar på de tekniker som stärker energisystemet, som exempelvis batterier, vätgas, överföringskapacitet, lagring och digitalisering. Det är tekniker som bidrar till ökad effektivitet och som möjliggör en mer flexibel användning, smarta elnät, energilagring och balansering.

Om vi ska klara klimatkrisen och öka elproduktionen måste fokus ligga på lösningar. Med ett handlingskraftigt klimatledarskap kan vi möta hushållens och industrins behov, och säkerställa att Sverige förblir en nettoexportör av el. För att klimatomställningen ska kunna fortsätta i Europa och för att beroendet av Ryssland ska kunna minska måste Sverige fortsätta att bidra med grön el till kontinenten.

Sveriges viktigaste roll för att undvika en global klimatkris är att lysa som ett föredöme och visa för världens stora länder att det går att få klimatomställningen gjord, med nya jobb och med tillväxt, så att omvärlden inspireras till att agera nu.

Centerpartiets överväganden

Anslagsförslag 2025 för utgiftsområde 21 Energi

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Statens energimyndighet	585 557	–15 000
1:2 Insatser för energieffektivisering	415 000	–400 000
1:3 Energiforskning	1 647 723	–100 000
1:4 Energimarknadsinspektionen	234 039	±0
1:5 Energiplanering	790 000	–30 000
1:6 Avgifter till internationella organisationer	33 328	±0
1:7 Elsäkerhetsverket	79 650	±0
1:8 Laddinfrastruktur	930 000	±0
1:9 Biogasstöd	985 000	±0
1:10 Energiberedskap	198 000	±0
1:11 Elberedskap	733 000	±0
99:1 Anslutning av ny elproduktion	±0	900 000
Summa	6 631 297	355 000

Anslag 1:2 föreslås minska med 400 miljoner kronor år 2025 till följd av att regeringens förslag i budgetpropositionen 2023 om att införa ett nytt stöd för energieffektivisering avslås. Centerpartiet anser i stället att det så kallade gröna avdraget bör breddas till att också omfatta energieffektiviserande åtgärder, särskilt installation av olika typer av värmepumpar i fastigheter som värms upp med direktverkande el. Även åtgärder som installation av smarta hem-applikationer eller vattenbesparande åtgärder kan öka flexibiliteten och energieffektiviteten i elsystemet och bör därför, tillsammans med ett antal andra åtgärder beskrivna i UO20, omfattas av det gröna avdraget.

Centerpartiet föreslår en satsning för att halvera tillståndprocesserna i viktiga miljö- och energifrågor varför Statens energimyndighet får ett tillskott på 10 miljoner kronor årligen för detta ändamål under anslag 1:1.

För att finansiera prioriterade reformer och med fokus på ökad elproduktion i närtid avvisas regeringens satsning på 100 miljoner kronor 2025 på särskilda insatser för ny kärnkraft under anslag 1:3 och 30 miljoner 2025, 35 miljoner 2026 och 25 miljoner 2027 under anslag 1:5. Av samma anledning avvisas en del av den generella anslagsökningen under 1:1 med 25 miljoner årligen.

Angående regeringens förslag att riksdagen ska ge bemyndigande om kreditgarantier för kärnkraft

Regeringen föreslår i propositionen att kreditgarantier för kärnkraft ska utformas i enlighet med bestämmelserna i budgetlagen (2011:203) och förordningen (2011:211).

Kreditgarantierna föreslås utformas med mer generösa villkor än dagens system för kreditgarantier för gröna investeringar, men inom ramen för vad som är förenligt med EU:s statsstödsregler. Den sammanlagda summan får uppgå till högst 400 miljarder kronor.

Tidöregeringen är alltså beredd att till ett enda kraftslag utfärda kreditgarantier som motsvarar närmare en tredjedel av hela statsbudgeten. Det är ett oerhört risktagande. Regeringen vill att riksdagen återigen ska klubba detta utan närmare information om vad villkoren för dessa garantier är. Det sägs enbart att det ska bygga på samma ramverk som de gröna kreditgarantierna (där kärnkraft enligt tidigare regering redan har möjlighet att ansöka), men att dessa nya kreditgarantier ska vara mer förmånliga. Hur denna förmånlighet ska uppnås, utan att bryta mot EU:s statsstödsregler framgår inte. Det framgår inte heller hur dessa garantier ska kunna ta ut en marknadsmässig avgift, som andra kreditgarantier, utan att det skulle vara en subvention, just med tanke på att dessa kreditgarantier ska ha mer generösa villkor.

Tidöregeringen är här beredd att riskera närmare en tredjedel av en statsbudget för sitt politiska prestigeprojekt att bygga ut kärnkraften med subventioner. Kreditgarantier är ju ett sätt för staten att ta risken. Den risken ska erhållas marknadsmässigt betalt för i vanliga fall, men eftersom dessa garantier ska ha generösare villkor blir det alltså skattebetalarna som får ta denna risk, med en möjlig slutnota om 400 miljarder kronor.

Att inte någonstans redovisa vare sig villkoren, en utredning om hur detta överensstämmer med EU:s statsstödsregler eller vilken påverkan detta skulle få på övriga investeringar på elmarknaden är både allvarligt och ett djupt vårdslöst sätt att hantera statens budget och skattebetalarnas pengar. Den finansieringsutredning som hittills presenterats gav knappast någon klarhet i dessa frågor utan väckte snarare fler frågetecken. Regeringen bör omgående redovisa en konsekvensanalys kring förslaget och innan dess bör inga beslut fattas av riksdagen om att ställa ut dessa garantier i blindo.

Regeringen talar ofta om teknikneutralitet, men i praktiken är det en ensidig syn på energisystemet med fullständigt fokus på kärnkraft som presenteras. Det speglas såväl i utredningen om kärnkraftens finansiering som i regeringens förslag till kreditgarantier samt försvårande och försenande för andra kraftslag så som sol- och vindenergi. Till skillnad från regeringen så förordar vi de facto en högre grad av teknikneutralitet exempelvis genom vårt förslag till utbyggnad av stamnätet för samtliga relevanta kraftslag.

Rickard Nordin (C)

Anders Karlsson (C)

Stina Larsson (C)

Helena Lindahl (C)